

ליקוטים נפלאים פרשת צו

זהו הכוונה 'אש המזבח' היינו היסורים שהקדוש ברוך הוא ייסר את האומות, על שלא ריחמו על כלל ישראל, ולא היה די להם, שישראל במצב שפל יותר מהם, ולכן אש היסורין תוקד 'בו' כלומר בהקדוש ברוך הוא נעלם הנעלמים, שהוא המקנא ולובש קנאה.

'ולבש הכהן מדו בד' הכהן, זהו רמז להקדוש ברוך הוא שנקרא 'כהן', ילבש את 'מדו בד' דהיינו לבושו שעליו חקוקים צורות נפשות ישראל, שהם נקראים 'בד' וכמו שכתוב 'הן עם לבדד ישכון', וכמו כן שהם מאוחדים בעצמם ומייחדים שמו יתברך. 'ומכנסי בד ילבש על בשרו' שנקום ה' במיוחד על שהרגו אנשים צדיקים שהם 'מכנסי בד' מלשון הכנסה, שהם מכניסים יחוד ואמונת ה' שנקרא 'בד', בלבבות ישראל, והם דבוקים בה' יתברך 'על בשרו' שאין דבר שמפסיק בין ה' לבנים.

"ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו" (ו, ג)

ב"לקוט שמעוני" אומר, "שלא ילבש בגדי חול עימה", כלומר, שהכהן לא ישתמש בבגדי הקודש לענייני חולין, שלא יציל את בגדי הקודש ומעמדו למטרות שאינן קדושות.

"ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר" (ז, טו)

אדם מביא קרבן תודה כהודאה על נס שנעשה לו, כגון: יורדי הים, הולכי מדברות, חבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהם צריכים להודות, שכתוב בהן (תהילים קז) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה". יש להבין - שאל הצדיק רבי אברהם מרדכי אלטר מגור בעל ה"אמרי אמת" - הרי התודה היא קרבן שלמים ודינם של קרבנות השלמים שהם נאכלים בשני ימים ולילה אחד ומדוע נשתנה דינו של קרבן תודה להיאכל רק ליום אחד? אלא - השיב הרבי - התודה כאמור באה על ניסים חדשים חלקו גלויים ורובם נסתרים אם כן איך ניתן לאכול מקרבן תודה שבא כהודאה על הנס של אתמול על חשבון הנס של היום!?

"וטומאתו עליו" (ז, כ)

אדם שנטמא טומאה חמורה כגון טומאת מת, טמא שבעת ימים, ולאחר מכן טובל במקוה ונטהר, ואילו בתוך השבעה ימים, גם אם יטבול אלף פעם לא מועיל לו.

ורבינו האור החיים הקדוש מסביר את עומק הדברים, שבתוך השבע ימים הטומאה היא 'פנימית' בתוך הנשמה והגוף, ולכן לא יועיל טבילה, ואילו לאחר שבעת ימים הטומאה רק חופפת מבחוץ על גופו, ולכן כתוב בפסוק 'וטומאתו עליו' שהטומאה רק מעליו מבחוץ ואינה טומאה פנימית.

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה... ואש המזבח תוקד בו" (ו, ב)

אפשר לומר על דרך דאיתא ברמב"ן הק' דעל האדם לדמות בנפשו כאילו שוחטים אותו וכאילו זורקים את דמו ממש, וזהו פרוש הפסוק "צו את אהרן ואת בניו לאמר", שיאמרו לאותו האדם שמביא קרבן "זאת תורת העולה הוא העולה", כל עצם הקרבן הוא "הוא העולה" לדעת שעל האדם היה להיות הקרבן ולא הבהמה 'ואש המזבח תוקד בו' דייקא, שהאש היתה צריכה ליקוד בו ולא על קרבנו ואז ייחשב לקרבן ה'.

(הדרש והעיון)

"צו את אהרן ואת בניו" (ו, ב)

"צו" לשו חיבור - צוותא, רומז לחבר את האב ובניו שילכו בדרך אחד. (אמרי חיים)

"ואש המזבח תוקד בו" (ו, ב)

כלומר: אם אש עבודת ה' יוקדת באדם, עליו להזהר שתהיה יוקדת "בו" בתוכו פנימה, ולא כלפי חוץ באופן שתפגע באחרים. וכדוגמא לכך מביאים את מה שסיפרו חז"ל בגמרא (סוכה כח) על תלמידו של הלל הזקן, יונתן בן עוזיאל, שבשעה שישב ועסק בתורה, כל עוף שפרח מעליו מיד נשרף. ונשאלת השאלה: אם כך גדולתו של התלמיד, במה התבטאה גדולתו של הרב (הלל הזקן)?

אלא, אומר השפת אמת, גדולתו של הרב באה לידי ביטוי בכך שעוף הפורח מעליו לא נשרף כלל, שכן האש הייתה יוקדת בקרבו פנימה, ומבחוץ לא היה הדבר ניכר... (עפ"י מש"ת)

"ואש המזבח תוקד בו ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו" (ו, ב-ג)

רבנו האור החיים הקדוש, מביא את דברי המדרש המבהילים, 'שכל נפש מישראל שהרגו האומות על קידוש שמו, ה' לוקח מדמו של הנהרג, ורושם את צורתו על מלבשו, ולעיתיד לבוא כשיבוא לנקום מהאומות, הקדוש ברוך הוא ילבש את אותו מלבוש, וינקום באומות העולם, על אשר הרגו אותם, והכל רק מפני שהם מייחדים שמו יתברך'.

ובזה מפרש רבינו הקדוש את הפסוקים בדרך רמז: 'ואש המזבח תוקד בו' הפסוק מרמז לאש הדינים והנקמות שיעשה ה' באומות העולם, ואז ינקום השם יתברך את נקמת עבדיו, 'כי באור הבוקר תעשן אף ה', ואש מפיו תאכל, על אשר עינונו בני עוולה ויסרונו ביסורי נקמה'

לע"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים

פרשת צו

מתחת לחופה, דבר אחד מזרז את הכלה ושושבינותיה לצאת אל החופה, כאשר מגיע מאן דהוא ומכריז בקול החתן עומד כבר תחת החופה וממתין לכלה!

כן בעניינינו אם אנחנו מוכנים בידיעת סדר הקרבנות אז יש לסגור של ישראל מה להמליץ לפני אבינו שבשמים, והוא טוען לפנינו: הלא בניך מוכנים בידיעות התורה של הקרבנות ועומדים ומצפים רק לך! חושה נא לגאלם ושלח משיח צדקך!

"ואת כל העדה הקהל אל פתח אוהל מועד יעש משה כאשר צוה ה' אותו" (ח, ג-ד)

וברש"י זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. כפרי אחד בא לפני הרה"ק רבי משה מקאברין זצ"ל בטענה: כל זמן שהייתי יחידי בכפר הייתי מתפרנס ברווח, משנתוספו עוד יהודים פרנסתי מתמעטת.

ענה לו הרבי: כתוב בתהלים (לב, י) "רבים מכאובים לרשע, והבוטח בה' חסד יסובבנו", 'רבים' העובדה שיש הרבה יהודים במקום אחד 'מכאובים לרשע' זה כאב לרשע, אבל 'והבוטח בה' חסד יסובבנו' הלא חושב את זה לחסד שהוא נמצא עם עוד יהודים.

"ותקהל העדה אל פתח אוהל מועד" (ח, ד)

רבינו האור החיים הקדוש מבאר, שהפסוק בא להודיענו שנעשה נס, ובפתח אוהל מועד נכנסו כמות אנשים של 600 אלף איש, למרות שמדתו היתה סך הכל 50 אמה.

וזה שמספרת התורה 'ותקהל העדה אל פתח אוהל מועד' שכל עם ישראל הצליח להיכנס ולעמוד בפתח אוהל מועד, כי הרוחניות והקדושה אין לה גבול ומידה.

"וישחט" (ח, כג).

"וישחט, הנגינה שלו שלשלת, שהוא מסלסל בנגינתו, ומכאן כנראה הרמז למנהג, שעל פי רוב השוחט הוא גם חזן.

בסופנין היה חזן ר' מרדכי, אחיו של ר' מאיר מאפטא, והיה מקורב ל"חזן מלובלין". פעם שאלו "החזן": ר' מרדכי! מדוע שגור בפי העולם שחזן הוא פת, אמר לו ר' מרדכי: אמרו חז"ל במסכת סוטה (דף לב, ב) אמר ר' יוחנן משום רשב"י: מפני מה תיקנו תפילה בלחש, כדי שלא לבייש את עוברי עבירה המתוודים בתפילתם על עבירות שבידם, שהרי לא חילק הכתוב מקום בין קורבן חטאת לעולה. ופרש רש"י: שהרי לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, כדי שלא יבינו שהוא חטאת ויתבייש. לכן תיקנו תפילה בלחש שלא לבייש את אלה שמתוודים בשעת תפילתם, ובא החזן ואומר בקול רם מה שאומרים הכל בלחש ולכן הוא שוטה.

(מעשי לובלין)

א גו ט שבת

ומביא סיפור על אליהו הנביא, שהיה הולך בדרך יחד עם חסיד אחד, ועברו ליד נבילה מסרחת, ואותו חסיד שם את ידיו בחוטמו מפני הריח, ואילו אליהו הנביא לא הרגיש בכלל בריח הרע.

וכשהמשיכו בדרכם, היה אדם אחד בא לקראתם מרחוק, ואליהו הנביא שם את ידיו בחוטמו. שאל אותו חסיד את אליהו הנביא, מדוע עכשיו סתמת את האף, ואילו אצל הנבילה לא?

ענה לו אליהו הנביא, שאותו אדם הוא רשע, והעבירות שעשה יוצא מהם ריח מסריח יותר מהנבילה.

ומוסיף רבינו הקדוש, שמאדם צדיק, נודף ריח טוב, ובלשון קודשו: 'כי כל העובר עבירות ריחו נודף לרעה, ובהיפך יהיה לאיש צדיק שלם שיעלה ממנו בושם כריח הגן'.

וזה הפשט במה שאמר יצחק אבינו כשבא אליו יעקב אבינו 'וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'', שהרגיש שעולה ממנו ריח טוב של קדושה, ולכן לא יתכן שזה עשיו הרשע.

"ואת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים אשר צוה ה' את משה בהר סיני" (ז, לז)

רבינו האור החיים הקדוש, מביא את מאמר רבותינו, שדרשו מפסוק זה, ש'כל העוסק בתורת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את הקרבנות, ואין צריך לשום כפרה אחרת'.

ולכן נאמר 'ואת התורה לעולה' שעל ידי העיסוק בתורת העולה, כאילו הקריב עולה בפועל.

אולם מוסיף רבינו הקדוש ומחדש, שזה רק בתנאי אם לומד תורה לשמה, וכפי שנאמר בהמשך הפסוק 'אשר צוה ה' את משה' שהלימוד לשמה יש בה כוח לכפר ולהגן.

ובפרשת כי תשא, מפרש רבינו הקדוש את הפסוק 'זה יתנו כל העובר על הפקודים' שמי שעובר על מצוות ה', עליו לעסוק בתורה הקדושה הנקראת 'זה' וכמו שנאמר לא ימוש ספר התורה 'הזה' מפ"ך.

ובלשון קודשו של רבינו הקדוש: 'באמצעות מה שילמדו בתורה, היא מגינה ומכפרת עוון, ומרבה זכויות, כאומרים 'ותלמוד תורה כנגד הכל', ואפילו היו ביד האדם עבירות רבות, 'ואת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם' כאילו הקריב כל הקרבנות המכפרים'.

"ואת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים" (ז, לז)

ה"חפץ חיים" מעורר היה תמיד בדבר הצורך הגדול שיש לכל בן תורה לקבוע לעצמו זמן מסוים ללימוד ענייני קדשים.

את דבריו המתיק במשל: בעת שנערכת חתונה לפני החופה טרודים כל המחותנים בשמחת הנשואין, כולם מסבבים את הכלה ושמהים עמה. קשה עד מאוד להוציא את הכלה ממקום מושבה ולהביאה אל

סיפורים נפלאים פרשת צו

"זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה"

(ו, ב)

מעשה היה אצל הבעש"ט. שהלך עם מקורביו לבית המדרש, וכיון שהגיע לפתחו נעמד, אמר, אי אפשר להיכנס בבית זה, שהוא מלא וגדוש בתורה מלוא החלל. תמהו מלויזי מאי משמע. הסביר להם הבעש"ט, כתיב "זאת תורת העולה", כלומר, איזוהי תורה העולה ופורחת לעילא, "היא העולה על מוקדה", תורה שנלמדת לשם ד' בהתלהבות ובאש. ובתיקוני זוהר, איתא שתורה אשר אין לומדים אותה בדחילו ורחימו "לא פרכת לעילא". וזאת התורה שלומדי בית המדרש דגן לומדים נשאת בין כתליו, האויר דחוס מרוב תורה, עד שאין מקום בשבילנו להיכנס פנימה. (ממעיינות הנצח)

קל לשער מה גדלה השתוממותם של האסירים בראותם למחרת היום זוג תימנים קשישים המשרכים דרכם בחצר הכלא בבואם לבקר את בנם התברר כי מיד עם צאת השבת עשה ר' אריה את דרכו לרחובות, וטרח טרחה מרובה כדי למצוא את הורי האסיר ולגלות את אוננם כי ביקר את בנם ואל להם לחשוב כי נעלמו עקבותיו.

ואכן כך הבינו רבותינו זריזות מה היא. הרמח"ל בספרו "מסילת ישרים" (פרק ו) בביאור מידת הזריזות כותב "ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ומתגבר ויזדרז שאם הוא מניח עצמו ביד כבודותו ודאי הוא שלא יצליח" והא מה שאמר התנא (אבות ד) "הוי עז כנמר קל כנשר רץ כצבי".

"והנותרת ממנו יאכלו אהרן ובניו" (ז, ט)

רבי יעקב גזונדהייט בעל התפארת יעקב, רבה של וורשא, ערך שיחה עם אחד האדמו"רים של ווארשא, ותוך כדי שיחתם העיר לו רבי יעקב, שלכאורה הוא הרבי, מתקיים ומתפרנס מעבירותיהם של ישראל, מן ה"פדיונות" שהוא לוקח מבעלי העבירות, האמורים לכפר בהם על עוונותיהם. השיב לו הרבי, שאף הכהנים התפרנסו כך - 'מן הנותרת', מן הקרבנות, שבאו לכפר על חטאים מחטאים שונים. ועל כך היה הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז אומר: שלכן תיקנו תפילה מיוחדת בשביל הרבי, החי ומתקיים מצרותיהם של ישראל: "ויתיהב לנו מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא" (זמירות שבת), שיזמין לו ריבונו של עולם פרנסה טובה מזו - שלא יהא צריך להתפרנס מצרותיהם של ישראל ולצפות עד שיבוא אליו יהודי מטופל בדאגות ובצרות לשפוך לפניו את לבו ויביא עמו "פדיון". (אמרות חכמה)

"וכל מנחה בלולה בשמן" (ז, ט)

מעשה בפיקח אחד שעבר ברחוב, ושמע קול קורא אליו: "מנחה" בוא והצטרף למנחה פשוטה. נענה ואמר: אילו הייתה לך מנחה בלולה בשמן, האם גם אז היית קורא לי לבוא ולהצטרף? וכך אומרים בשם רבי ישראל סלאנטער זצ"ל: פעמים רבות שמעתי שקוראים ליהודי העוברים על יד בית הכנסת "קדושה" "קדושה!" אך לא נזדמן לי לשמוע שהסועדים יקראו לעוברים ושבים "סעודה, סעודה!"

"אם על תודה יקריבנו" (ז, יב)

פירש רש"י אם על דבר הודאה, על נס שנעשה לו וכו'. נפסק בשו"ע, שעל נס של רבו צריך לברך, כשם שהוא מברך על נס של אביו (או"ח ריח, ו), ומיירי ברבו מובהק (מ"ב סק"כ). רבינו הגר"ח מוולאז'ין אמר,

"צו את אהרון" (ו, ב)

אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות (רש"י). מידת הזריזות היא בניין אב להרבה מידות נכונות ומפתח ראשי לבניין אישיותו של האדם השלם כך כתב בעל "אורחות צדיקים" (שער הזריזות) כי מידת הזריזות היא תכשיט לכל המידות והיא מתקנת את כולן. ומוסיף בעל "אורחות צדיקים" הזריזות היא מידה גדולה לתורה ולמצוות וגם לעניין תקנת העולם הזה והיא מידת הצדיקים לעבודת הבורא יתברך. בספר "צדיק יסוד עולם" מסופר כי באחת השבתות ביקר ר' אריה בבית הסוהר המרכזי ב"מגרש הרוסים" כדי להתפלל עם אסירי ציון ולקרוא לפנייהם בתורה, בתום התפילה ניגשו אליו כל האסירים כדי לברכו בברכת "שבת שלום" והוא כדרכו השיבם בלחיצת יד חזקה בחיוך מלבב ובמאור פנים. "כרגיל היה ר' אריה שואלם אם יש 'פנים חדשות' בקרבם דהיינו האם הובאו לכלא אסירים חדשים. לשאלתו, השיבוהו בחיוב, ואמרו לו כי בפנינת החדר הסמוך ישנו אדם רזה וצנום היושב תווה ובוהה וממורמר בבכי כל הזמן. בא ר' אריה לבקרו, שאל לשלומו ולסיבת בכייתו, השיבו האסיר "הכיצד לא אבכה? הלכתי לתומי ברחוב, ולפתע תפסוני שוטרים בריטיים והשליכוני לכלא, ואנכי חף מפשע, ולי הורים זקנים ותשושים שאינם יודעים כלל שנאסרתי, ולבטח דואגים הם היכן נעלם בנם", ר' אריה ניסה לעודדו וביקשו שיחדל מלבכות, אף שאלו למקום מגורי הוריו השיב האסיר כי הם מתגוררים במאה שערים שליד העיר רחובות, וכי אין שמות לרחובות, יכול הוא רק לתאר את סמטאות שכונתו שכונת "שעריים", ונקב בשמות הוריו. לחץ ר' אריה את ידו והשיבו "הסר דאגה מליבך וה' יהיה בעוזך!" משנפרד ר' אריה מהאסירים ניגשו האסירים לתימני בודד זה ושאלוהו "מה שוחח עימך ר' אריה ומה אמר לך?" השיבם האסיר דברים כהווייתם, חבריו למאסר נדו בראשם, והיו שאמרו לו כי ברכה לבטלה בירכו הרב שהרי עד צאת השבת ישכח ר' אריה את שם הוריו ואת מענם.

לע"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים פרשת צו

בוא וראה מה שהעיד על עצמו הרב החסיד רבי צדקיהו בן אברהם הרופא בהקדמת ספרו "שבולי הלקט":
אזכיר כאן נפלאות שעשה ה' עמדי – חליתי במחלה קשה ורבו עלי מכאובים, וקרובי רחוקי מזמיני כי הייתי עליהם למשא. לבי פחד בקרבי, בזכרי שאני עומד לצאת לדרך רחוקה, והצידה שיש לי (תורה ומצוות) היא מעטה.

כאשר ראו האנשים שעומדים לידי שהגעתי למצב של גסיסה, הוציאו החוצה את אשתי וצאצאיי כדי שלא יראו במיתתי. אבל ברגע האחרון עשה ה' עמדי נס, לא בזכותי, אלא בזכות אבותי הקדושים, פתאום ראיתי אדם נמוך עומד לפני, ונר דולק בידו, הוא כיבה את הנר במהירות ומיד הדליק אותו שוב. אמרתי לו בבקשה אדוני, אמור לי פשר הדברים שאתה עושה לפני בנר הזה."

השיב האיש "הנר הוא רמז לנשמה שלך, זה שכיבתי את הנר מרמז שימי חיך כבר נגמר, וזה שהדלקתי אותו מהר, מרמז שתהיה לך רפואה במהרה, וידוע תדע שהיו במשפט שלך מיימינים ומשמאילים ושקלו במאזניים את הזכויות שלך, ובאתי לבשר לך שהא-ל הרחמן הוסיף ימים על ימיך כיוון שאתה עתיד לזכות את הרבים, ובעוד שלושה ימים תתרפא מחולי זה". מיד התחזקתי וכתבתי פירוש על התנ"ך, וקראתי לו "שבולי הלקט".

ההודאה מביאה להכרה בחסדי ה', והאדם חייב להודות להקב"ה על הניסים והנפלאות שבכל יום ויום. בעל "שבולי הלקט" לימדנו כיצד מודים להקב"ה, מהי המרגלית הטובה ביותר בה בוחר ה' כתודה. ספר "קב הישר" שהפך למורה דרך לרבים כדאי היה בשבילו להצילו ממוות. (אור דניאל)

"ויעש משה כאשר צוה ד' אותו ותקהל העדה" (ח, ד)

רבי מנחם מנדל מוורקא נוהג היה לומר: מי שעושה כאשר צוה ה', תיכף מתקהלים העדה סביבו ומכתירים אותו לרבי. ורבי מנחם מנדל מקוצק היה אומר: משה רבינו לא זכה עד כאן ל"ותקהל העדה" שבני ישראל יקהלו יחד ו"יסעו" אליו, מתי כן זכה? רק לאחר שראו "ויעש משה כאשר צוה ה' אותו, שמושה מקיים את כל מה שהקב"ה מצווה, ואילו כיום נוסעים אל הרבי, אף על פי שאין יודעים כלל, אם אמנם כל המעשים שהוא עושה הם "כאשר צוה ה'".

רבי מנחם מנדל מוורקא בא לפני השרף מקוצק ושפך לבו: אני גרוע מכולם, אין בי מתום ובכל זאת הריני נוהג כ"רבי" ואנשים רבים באים אלי, ובכך שאני מטעה את הציבור, עוד עתיד אנכי לתת את הדין, בגלל כל יהודי שנוסע אלי. פייסו הרבי מקוצק בדברים: מה לעשות הדבר היה כבר גם בעבר, כתוב: "ויעש משה כאשר צוה ה' ותקהל העדה" אם הצדיק עושה רצונו של מקום נמשכים ממילא הלבבות אליו, מה אשם יש בו אם יהודים קמים מעצמם ובאים אליו מרוב תשוקה.

כי היה מברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה" בבואו לגשר שעל נהר ראמנאווא הסמוך לסלוצק, משום מעשה שהיה. פעם עברה שם זקנתו של רבינו הגר"א יחד עם בתה התינוקת, הלא היא אם הגר"א, והיתה הילדה מוטלת בעריסה, נפלו השתיים אל תוך הנהר, ולאחר עמל רב הצליחו להציל רק את התינוקת, שצפה עם הכר של העריסה.

אמר הגר"ח: קורא הדורות מראש שלח את ישועתו מן השמים, כי ידע שמן הילדה הזו עתיד לצאת פרי צדיק, ובזכותו ניצלה, והוסיף ואמר, כי הנס שנעשה במקום הזה נעשה גם לו, כי אם ח"ו היתה טובעת בנהר מאין היה זוכה ללמוד תורה מפי רב גדול ונורא כמו רבינו הגר"א. (עליות אליהו)

"אם על תודה יקריבנו" (ז, יב)

כיצד נחוש שכל מה שיש לנו מה' הוא?
על דרך משל, מלך שקצב לאדם האהוב עליו את פרנסתו ואת פרנסת אנשי ביתו למשך שנה, ונתן לו מעות כדי שיקנה בהן בכל יום את הנצרך לו ולביתו. אדם זה בכל יום היה יוצא לשוק כדי לקנות מצרכים, אולם לפני שהלך לשוק הוא היה פונה לארמון המלך, שוהה שם זמן מועט, ואחר כך הולך לשוק. לשאלת חבריו מדוע הוא נוהג כך מידי יום ביומו, ענה אותו אדם, אני עושה זאת כדי לחזק בלבי את ההרגשה שהכל בא לי מיד המלך, וכן כדי שבני ביתי יראו וידעו שהמעות שהנני מוציא מכיסי לא שלי הן, אלא הן ניתנו לי במתנה מאת המלך. לכן, לפני קניית המאכלים הנני עובר קודם ליד בית המלך, כדי שכולם ידעו שהכל בא ממנו. הנמשל מבאר את דברי הגמרא (במסכת ברכות דף י"ע"ב) שאמרה שאדם האוכל בבוקר לפני שקיבל עליו עול מלכות שמים בתפילה, נחשב כגאוותן, וההסבר הוא, כל אשר לנו, בא מידי ד' יתברך, ועל ידי התפילה אנו משרישים אמונה זאת בלבנו, על ידי קבלת עול מלכות שמים אנו מודיעים לעולם ומלואו שלא ידינו עשתה כל זאת, אלא חסד ה' הוא.

לעומת זאת, אדם שאוכל לפני התפילה, משכיח מלבו את הזכרון שהכל בא מה', והוא כאילו מכריז "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" (דברים ת, יז), ולכן, הוא נחשב כמתגאה וכמחשיב את עצמו לבעל יכולת. (בן איש חי)

"אם על תודה יקריבנו וגו'" (ז, יב)

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן צריכים להודות (רש"י).

אומר רבי צבי הירש קיינובר זצ"ל, חז"ל תיקנו לומר בכל יום מזמור ק' בתהילים, שהוא "מזמור לתודה". כיוון שאדם צריך להודות בכל יום על הניסים שעושה לו ה', ולהביא קרבן תודה כי אין בעל הנס מכיר בניסו (נדה לא) וכשאומר מזמור זה, יחשוב בלבו כאילו הוא מביא קרבן תודה לבית ה'.

ומי שזכה שהשי"ת יציל אותו מלסטים או מאש ומים, או שהיה חולה ונתרפא, חובה עליו לעשות איזה מעשה טוב, שיהיה ניכר שהוא עושה זאת במקום

קרבן תודה, לכבוד הקב"ה.

פורים תשע"ט

קוראים את המגילה, יצא אלי שומר הפתח ואמר: הן אמת שקוראים כעת את המגילה אבל אין זה זמן קריאתה! השבתי לו, מאי נפקא מינה אם זמן קריאה הוא עכשיו או לא, הרי מכיוון שקוראים את המגילה מחוייב אתה להכניסני. עוד אנו מתווכחים, יצא הקול מבית דין של מעלה לאמר: האמת היא כדברי השומר שקריאת המגילה אינה מועלת אלא בזמנה, אבל אם יפסוק האברך שקורא כעת את המגילה, שהנך יכולה להיכנס, אזי יפתחו לך השער ותכנס! ועכשיו אני מתחננת אליך אנא! הצילני מרדת שחת!... ומיד פסק האברך לתת לה להיכנס, ותיקן את נשמתה כדי שתוכל לנוח בשלום ובשלווה בגן עדן. עד כאן סיפור המעשה!...

כשהיו "זקני החסידים" מספרים את הסיפור הנ"ל, היו רגילים לומר: כי רבינו בעל האמרי יוסף ז"ע היה דייקן גדול בסיפורי עובדות, ולא היה מדרכו לספר שום סיפור מבלי שיזכיר את שם בעל המעשה, או שיגיד בשם תלמידי הבעש"ט. ובסיפור זה, שסתם ולא פירש מי היה "האברך" הזה כנראה שכוונתו היה על עצמו, אך מפאת ענוותנותו לא הזכיר מי היה אותו אברך!...

"אם על המלך טוב יכתב לאבדם" (ג, ט)

מסופר, שפעם הסב הגאון רבי חיים מוואלוז'ין לסעודת פורים, שבמהלכה הגיעו עניים רבים לקבל מתנות לאביונים, וכל הפושט יד נותנים לו. אחד העניים יהודי זקן, לאחר שפשט יד וקיבל מטבע אחת, ביקש מרבי חיים מטבע נוספת, בהבטיחו: "אם תיענה לי - אשמיע באוזניך חידוש מעניינא דיומא". נעתר לו רבי חיים, ואז שאלו הזקן: היכן נרמז במגילה מה שאמרו חז"ל במדרש שגזירת הכליה בימי המן נחתמה בטיט ולא בדם, ומשום כך עלה בידי מרדכי לבטל את הגזירה על ידי התשובה והצום? כך שאל הזקן - ומיד גם השיב: הדבר נרמז בלשון הפסוק "אם על המלך טוב יכתב לאבדם", וכן להלן (ט, כב): "כי המן בן המדתא האגגי צורר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם", ואת "לאבדם" יש לקרוא לא=בדם, כלומר: שהגזירה לא נחתמה בדם, אלא רק בטיט.

רבי חיים התפעל כל כך מחידוש זה, ובביקורו הקרוב בוויילנא, סיפר זאת לרבו הגר"א, שהתרגש ואמר לו: 'הזקן שאמר לך דבר זה - הוא הזקן שגילה זאת למרדכי הצדיק, וזהו אליהו הנביא!' (כמוצא שלל רב)

"אם מזרע היהודים מרדכי" (ו, יג)

אמרה זרש להמן 'אם מזרע היהודים מרדכי', ותיבת מזרע נראית כשפת יתר, דהיתה יכולה לומר בקוצר אמרים 'אם מהיהודים מרדכי'.

מבאר ה'תפארת שלמה' (רמזי פורים ד"ה אם מזרע) בדרך רמז, שבני ישראל דומים לזרעים בשדה, ואף כאשר הם נרקבים וכלים

חידוש גדול, מביא מרנא ורנא בעל החתם סופר ז"ע שקיבל מאת רבו הקדוש בהאי לישנא (מובא "דרושים ואגדות חתם סופר" עמ' רמה): "קבלתי מרבי הרב מהו' מענדלי ליליג זצ"ל, שהיה רב בבית המדרש דקהילה קדושה פרנקפורט-דמיין, שקיבל מהגאון בעל 'שב יעקב' זצ"ל, שכל העוסק בתורה [בפורים] בין מגילה דלילה למגילה דיומא, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. כך קבלתי סתם, וטעמא לא ידענא." ('ספרא דמלכא' - הרב שמואל צבי גנץ שליט"א)

בפורים נאמר "כל הפושט יד, נותנים לו!". וזו דרגה גבוהה יותר מיום הכיפורים שבו משוועים ומעתיירים ולא תמיד נענים. לכן, אומר החידושי הר"ם, ציוו חכמים להשתכר ויסיחו דעתם מן ההזדמנות פז להיענות בכל ענין, פן ישאלו שלא כהוגן ויבקשו יותר מדי.

גודל מעלת וקדושת הזמן של קריאת המגילה. סיפר הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א סיפור נורא, בו רואים את גודל מעלת הזמן של קריאת המגילה.

הרה"ק בעל החקל יצחק מספינקא ז"ע היה מספר בכל שנה אחר שגמר עריכת הסדר בליל ב' של פסח, שאביו הרה"ק בעל האמרי יוסף ז"ע היה רגיל לספר אחר שגמר העריכת הסדר בליל ב', מעשה שהיה עם אברך אחד שערך את הסדר בליל השני ואמר שיר השירים והאריך בסיפורי יציאת מצרים, ועדיין לא חטפתו שינה ולא רצה ללכת לישון, התיישב בדעתו שהיות שביום ב' דפסח הוא זמן של "סעודת אסתר" (אז ישבה אסתר ואחשוורוש למשתה היין, ואז התחננה לפניו שיבטל את הגזירה). לכן יקרא עכשיו את המגילה.

כשסיים לקרות את המגילה, ראה שבאה אליו "רוח" וביקשה "תיקון" לעצמה. שאל אותה האברך, איזו שייכות יש לך אליומה רצונך ממני? התחילה הנפש לספר כי ישנן נשמות שהרבו לחטוא כ"כ בזה העולם, שאף אחרי שקיבלו את העונש שלהם בשמים, בכל זאת, אין ביכולתם להיכנס לגן עדן עד שתהיה להם זכות מיוחדת. אבל בכל שנה בשעת קריאת המגילה פותחין שערי גן עדן, ואז יכול כל אחד להיכנס. וחודשים רבים לפני זמן הקריאה עומדות אלפים ורבבות נשמות בשער ומחכות לפתיחתו, ואולם מכיוון שקריאת המגילה אינה אלא שעה שעתיים או שלוש, על כן מי שמספיק להיכנס קנה עולמו, ומי שנשאר בחוץ נאלץ לחכות עד שעת הקריאה של השנה הבאה. והנה, זה כמה שנים הנני עומד על שערי גן עדן ובגלל הדוחק הרב לא הצלחתי להיכנס, ובשנה האחרונה סגרו את השער בדיוק כשהגיע תורי להיכנס, והתיישבתי בדעתי שלא אזוז ממקומי עד שיקראו את המגילה בשנה הבאה. ויהי לפתע בעמדי שם ומחכה שיגיע הזמן להיכנס, שמעתי שקוראים את המגילה בליל פסח,

מיד התחלתי לדפוק על שערי גן עדן שיניחוני להיכנס שהרי

**"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"
מן תהיה לנו' מתוך הרחבת הדעת. אמנ**

פורים תשע"ט

במחשבותי להסביר את דברי חז"ל 'הקורא את המגילה למפרע, לא יצא'. למפרע מלשון פרעון, הקורא את המגילה בשביל שיפרעו לו ממון על-כך, לא יצא ידי חובתו"...

"וישכם אברהם בבוקר"

איתא בספח"ק שיש חמשה ימים בשנה שצריך לקום בהשכמה יותר מכל השנה, ואלו הם תשעה באב, ראש השנה, יום כיפור, הושענא רבא, פורים, הדבר נרמז במילה אברה"ם בסופי התיבות של ימים אלו א' הושענא רבא, ב' תשעה באב, ר' יום כיפור, ה' ראש השנה, מ' פורים.
(מטה משה)

משלוח מנות ולא קבלת מתנות

ביום הפורים, ממש עם שקיעת החמה, נכנס אחד מאנשי בריסק לביתו של מרן הגר"ז הרב מבריסק זצ"ל, ובידו משלוח מנות עבור הרב.

ואולם, טרם קבל ממנו הרב את המשלוח, יצא מביתו והסתכל לעבר השמים, לראות האם עדיין לא שקעה השמש. הסובבים התפלאו, אבל הרב הסביר את מעשהו:

למעשה איני רוצה במתנות מאף אחד, כנאמר שונא מתנות יחיה. אולם שונה הדבר בפורים, אז האנשים מביאים משלוח מנות, אם כן כל מה שלא שקעה החמה אזי עדיין פורים הוא, ומה שהביא הוא עדיין בגדר משלוח מנות, ומתר לי לקבל ממנו. אבל אם כבר שקעה השמש, הרי זו מתנה רגילה, ומתנות איני חפץ לקבל.

ראו פעם אחת עם הארץ כשהוא יושב ומגרד בסכין כל שם "המן" הכתוב במגילת אסתר המודפסת בסוף החומש. גערו בו: איך אתה מקלקל את המגילה? תמה עם הארץ: הרי כתוב במפורש בתורה "מחה תמחה את זכר עמלק", אם כן צריך למחוק את שם המן מן הספר! אמרו לו: מילא שמו של המן ראוי למחוק אותו, אולם בזה אתה מגרד ועוקר גם את המילים הקדושות שמעבר לדף מול תיבת המן?! אמר להם אותו עם הארץ: הרי אמרו חז"ל 'אוי לרשע ואוי לשכנו'...

עם הארץ אחד שאל את חברו: משה רבנו כידוע נולד ביום ז' באדר, אם כן יוצא שיום הברית מילה שלו חל ב"ד באדר שהוא פורים, והשאלה היא כמה התחילו אז, אם במגילה או בברית? חברו ה"גאון" עיין, יגע ומצא, ענה ואמר לו: העיר גושן מסתמא היא מוקפת חומה מימות יהושוע בן נון, ואם כן אין מקום כלל לשאלתך, כי שם קורים את המגילה ביום ט"ו ולא ביום י"ד...

כזרע הזה אינם מתייאשים לעולם, ואדרבה, רקבון ושפלות זו גורמים להם לצמח ולגדול כאילנות הללו שתחילת בריאתם מדבר שזרעו כלה. וזהו מחיית עמלק להתחזק מהמצב השפל ביותר.

"על כן קראו לימים האלה פורים על שם

הפור" (ט, כו)

וקשה מדוע לא קוראים לימים האלה "פור" ומדוע "פורים", ויש לומר שהשם פורים כולל כל הימים טובים פ'ורים ו'פסח ר'אש השנה יום הכיפורים מ'תן תורה.
(חיד"א)

"על כן קראו לימים האלה פורים על שם

הפור" (ט, כו)

ולכאורה, אם קראו לימים האלה על שם ה"פור" לשון יחיד, מדוע קראו להם "פורים" לשון רבים?

שיכור אחד שלא רצה שבניו ילמדו ממנו להשתכר, אמר להם סימן שידעו מתי צריכים להפסיק לשתות. "אתם רואים את שני האנשים שנמצאים במדרכה ממוול?" שאל אותם, "כאשר תראו שיש שם ארבעה אנשים תדעו שצריכים לחדול מהשתיה".
"אבל אבא", נענו בניו, "יש שם רק אדם אחד..."

כך נפרש בדרך צחות: על "כן" (כ"ן בגימטריא י"ן), בשל היין הרב ששותים היהודים בחג זה, קראו לימים האלה "פורים" על שם הפור. כל בקבוק נדמה להם כשניים...
(ישראל קעניג)

"ורצוי לרב אחיו" (י, ג)

ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין (מגילה טז): בכתב סופר הביא בשם אביו החת"ס על מה שפרשו ממנו מקצת סנהדרין משום שהיה בטל מלימודו. והקשה, הלא ודאי מה שביטל מן התורה היה על פי דין, שהרי הצלת נפשות דוחה כל התורה כולה, ואיזו טענה היתה עליו.

ותירץ כי אמנם כן, ודאי נהג מרדכי כדן, אבל מכל מקום אין ממצאים לאדם מן השמים מצות פיקוח נפש וכדו' שתדחה את לימוד תורתו, אלא אם כן בשמים אין שבעים רצון כל כך מתורתו, ולכך פירשו הסנהדרין ממרדכי.

אחד מבני העיר מעז'בוז, שהיה עשיר מפלג ובקש למצוא חן בעיניו של רבי ברוך ממעז'בוז, שלח אליו סכום כסף גדול

כמשלוח מנות, אך הרבי סרב לקבלו ואמר: "בשעת קריאת המגילה, עלה

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"

כן תהיה לנו' מתוך הרחבת הדעת. אמן

אור החיים הקדוש פורים תשע"ט

אחרי הסרת הצלם ישתחוה יראו שאמת דברי מרדכי. המן שמע לעצתם והסיר את הצלם, ולמרות כך לא השתחוה מרדכי לפניו, ולכן נתמלא המן חימה, שראה שהטעם שמרדכי לא משתחוה כיון שהמן אינו חשוב לו כל כך, ולא בגלל הצלם. רבינו הקדוש מוסיף ושואל מדוע מרדכי היהודי, 'שיסה בעצמו ובעם ה' את הכלב הזה' למרות שהסיר המן את הצלם, ומתרץ רבנו, או מטעם שחשש אולי יש עבודה זרה טמונה בחיקו של המן או שהיא חקוקה בבשרו הטמא.

ולפי זה מתפרשים הפסוקים באופן נפלא, כי הם אמרו להמן שמרדכי אומר, שהסיבה שאינו משתחוה כיון שהמן נושא צלם עמו, ואמרו לו שיעשה פעולה לראות האם דבריו של מרדכי הם אמיתיים וקיימים, והיינו שיסיר הצלם, וכן עשה המן והסיר את הצלם מעליו, ואחר כך כשעדיין ראה שאין מרדכי משתחוה לו נתמלא חימה, ובזה מדויק תיבת 'לו' שראה המן, שהמניעה שמרדכי אינו משתחוה לו, היא מצד עצמו, ולא מצד העבודה זרה שהייתה עליו.

[ראשון לציון אסתר פרק ג פסוק ד]

"וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחווים להמן כי כן צוה לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"

רבינו האור החיים הקדוש, מקשה שהיה ראוי לכתוב 'לא כרע ולא השתחוה' בלשון עבר, כי אנשים ראו וידעו שהוא לא השתחוה כשעבר המן לפניו, אבל מה שייך לומר 'לא יכרע ולא ישתחוה' שהוא לשון עתיד, וכי איך אנשים יכולים כעת לדעת, שמרדכי לא ישתחוה בעתיד?

ומפרש רבינו הקדוש, שמרדכי היה עושה פעולות להודיע ולהוכיח לכולם שהוא אינו משתחוה, שאם היה רואה את המן עובר ברחוב וכולם משתחווים לו, הוא היה מגיע דוקא בסמוך אליו ולא משתחוה אליו. וכן אם מרדכי היה יושב והמן היה עובר לפניו, והיה המן יכול להבין שמרדכי קשה לו לעמוד והוא אנוס, ולכן אינו משתחוה לו, ואז המן לא היה כועס עליו. היה מרדכי היהודי בדווקא קם ממיתתו כדי להרגיז את המן, ולהראות לו שאינו רוצה להשתחוות לו, ולכן כתוב 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה', כלומר שמרדכי עושה מעשה שהמעשה מראה, שאינו כורע ואינו משתחוה בדווקא, וגם לעתיד...

[ראשון לציון אסתר, פרק ג פסוק ב]

העיד מרן הרב החיד"א בספרו כסא רחמים, שראה לרבינו האור החיים הקדוש, שהיה מתענה את תענית אסתר 3 ימים רצופים, וכך הוא כותב: 'ואני הצעיר ראיתי להרב המופלא עיר וקדיש, כבוד מורנו הגאון רבנו חיים בן עטר ז"ל, שהתענה הפסקה שלשה ימים [ג' ימים רצופים לילה ויום] בתאריכים י"א וי"ב וי"ג באדר, זכר לתעניות שעשו בימי מרדכי ואסתר, והיא הפסקת שלשה ימים לילה ויום שכתב רבינו האר"י זצ"ל, שעולה במקום ארבעים יום.

'אחשוורוש רצה להאכילם בנבילות וטריפות שלא יזכו לגאולה ח"ו'

רבינו האור החיים הקדוש מבאר, שאחשוורוש רצה שבני ישראל ישארו וישתקעו תחת ידו בגלות ולא יזכו לגאולה, לכן נתחכם לעשות סעודה גדולה, שיהיו שם גם מאכלות אסורות נבילות וטריפות, ואם בני ישראל יכשלו בזה, לא יזכו לגאולה. אלא שעדיין יוכלו ישראל לטעון שהם היו אנוסים במצוות המלך אחשוורוש, ופטורים מעונש, לכן נתחכם אחשוורוש גם על זה, ועשה את הסעודה 'לכל העם הנמצאים בשושן' גם הגויים וגם היהודים, ואף אחד לא מוכרח לבוא לסעודה, ומי שיש לו איזו סיבה שאינו יכול לבוא לסעודה, אם מטעמי דת, אם מטעמי בריאות, לא צריך לבוא.

במקביל, הוא השקיע בסעודה הרבה ראש ומחשבה, לפתות את כולם לבוא מרצונם, ולכן השקיע בכל פרט ופרט, גם במיקום הסעודה שתהיה בחצר גינת ביתן המלך, וגם במושבים שיהיו מטות ומצעים מכסף וזהב ומכל מיני בדים ודברים מגוונים, והכלים היו עשויים מכסף וזהב, והיה יין רב כיד המלך, וסעודה במשך 180 יום, כל אלו מושגים שלא ראו ושמעו מעולם, והכל בשביל למשוך את לב היהודים לבוא לסעודה מרצונם.

[ראשון לציון אסתר, פרק א פסוק ה]

"ויהי באמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו וימלא המן חמה"

רבינו האור החיים הקדוש, מעלה כמה שאלות בפסוק זה: א. למה לא נתמלא המן חמה רק אחר כמה ימים, וכמו שנאמר 'ויהי כאמרם אליו יום ויום'?

ב. מה הפירוש 'ויגידו להמן', הרי המן ראה שאין מרדכי משתחוה לו, ומה צריך להגיד לו?

ג. מה הפירוש 'כי הגיד להם אשר הוא יהודי', ואיזה נתינת טעם יש בזה, הרי המלך אחשוורוש ציווה שכולם ישתחוו להמן?

ומפרש רבינו הקדוש, על פי הנאמר במדרש, שהמן הרשע היתה לו צלם מרוקם ואנדרטא של עבודה זרה על בגדיו ועל לבו, וכל מי שהיה משתחוה להמן, היה באופן אוטומטי משתחוה לעבודה זרה שעשה, ולכן מרדכי לא כרע ולא השתחוה להמן, וכאשר היו שואלים את מרדכי עבדי המלך, למה אינו כורע ומשתחוה היה משיב להם 'כי הוא יהודי', ואסור ליהודי להשתחוות לעבודה זרה, והמלך לא גזר שימירו דתם וממילא אין לו ציווי מחמת המלך להשתחוות להמן, ולכן לא נתמלא המן חימה על מרדכי באותן ימים.

אלא שנתחכמו עבדי המלך ואמרו להמן, שיסיר הצלם שעל בגדו, ועל ידי כך יתברר אם אמת מה שאמר מרדכי שהסיבה שאינו משתחוה להמן כיון שהמן נושא צלם על לבו, ואם עכשיו

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" כן תהיה לנו' מתוך הרחבת הדעת. אמן